

Kulturní relativismus a jeho ošidnosti v dnešním světě

Nikola Klanicová

Empirický výzkum spočívá v získávání dat a nových poznatků. Ty by měly být objektivní a ověřitelné. Objektivnost však chyběla etnocentrické doktríně, která převládala na počátku 20. století.

Etnocentrismus lze vyjádřit jako tendenci hodnotit všechny zkušenosti a poznatky z perspektivy vlastní kultury a považovat je za měřítko správnosti, zatímco odlišné kulturní projevy jsou vnímány jako odchylky od ideálního stavu. Nejextrémnější formy etnocentrismu se mohou vyskytovat v podobě nacionalismu, rasismu nebo náboženského fanatismu a kompletní ignoraci poznatků a výsledků k nimž dospěly jiné kultury.

Tomuto principu se zcela vymezuje kulturní relativismus, který přinesla nová generace kulturních antropologů. Jedním z jeho hlavních konceptů je právě předpoklad, že kultury mají odlišné hodnoty, normy a praktiky jsou relativní a je potřeba je považovat za zcela rovnocenné. Neměli bychom tedy ostatní kultury soudit v měřítku s našimi standardy a tolerovat jejich odlišné projevy. To mělo výzkumu kultur přinést kýžený objektivismus. Krom toho to přineslo i pár zásadních otázek a problematik. Pokud nemůžeme žádnou kulturu označit za nižší nebo vyšší, neboť nám chybí měřítko, které pokud bychom použili ocitli bychom se na pozici etnocentrismu, jak tedy zajistíme efektivní a spravedlivé fungování právních systémů v demokratických zemích, na jejichž území žije vícero kultur. Například porušování základních lidských práv by v kontextu kulturního relativismu mohlo být problematické. Příkladem může být situace, kdy jsou některé ženy nuceny do sňatků, nebo ignorace práva na rovnoprávné vzdělání. Tyto praktiky jsou v některých společnostech akceptovány a ospravedlňovány kulturními normami. Lidská práva jsou založena na přesvědčení, že každý jedinec má základní nezcizitelná práva, která jsou inherentní v jeho lidské bytosti a jsou tedy v rozporu s pohledem kulturního relativismu. Dalším problematickým bodem je náboženství, jelikož jednotlivci různých kultur nežijí v různých státech s pevnými hranicemi a prolínání kultur je v 21. století běžná součást našich životů. Může nastat situace, kdy v některých kulturách jsou určité druhy náboženství nepřijímány a jejich vyznavači jsou dokonce pronásledováni a vystavováni násilí. Kritice tohoto chování by potom mohl bránit kulturní relativismus, neboť tyto praktiky jsou považovány za součást kultury a identity dané společnosti, kterou z pohledu kulturního relativismu považujeme za rovnocennou. Dalším příkladem ospravedlňování škodlivých praktik je zvyk provádění genitální obřízky na ženách, které je v moderních společnostech označováno jako barbarské, neboť je spojeno se zvýšeným rizikem infekcí, krvácení, komplikací při porodu, a dokonce i úmrtí. Příkladů existuje samozřejmě více. Otázkou zůstává, jak tedy přistupovat k tomuto směru, abychom se vyvarovali ošidností, které z pohledu kulturního relativismu vznikají. Měli bychom si uvědomit, že kulturní rozmanitost není ohrožením, ale přínosem pro společnost. Každá kultura s sebou nese historii, zajímavé tradice a perspektivy, které mohou obohatit naše chápání světa, nicméně je nutno považovat lidská práva za univerzální a nedotknutelná. Náležitě je chránit a starat se o ně. Pokud nějaké kulturní zvyky narušují toto fungování je zapotřebí jednat o změně. Hlavní zbraní by přitom měl být dialog a nalezení rovnováhy mezi kulturními zvyky a lidskými právy, edukace a osvěta a informování o lidských právech a důsledcích jejich porušování by měla výrazně přispět k postupnému

přehodnocování neetických kulturních praktik. Důležitý je tedy dialog, osvěta, empatie, respekt a svoboda volby.